

DOI: http://dx.doi.org/10.12775/AUNC_PED.2024.018

Natalia Kostrzewa

Badaczka niezależna

Absolwentka Instytutu Pedagogiki i Instytutu Pedagogiki Specjalnej
Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej

ORCID: 0009-0004-9678-9305

n.kostrzewa22@gmail.com

**NAUCZYCIEL PROWADZĄCY
W PRZEDSZKOLU AUSTRALIJSKIM –
REFLEKSJE NIE TYLKO PEDAGOGICZNE**

**The Lead Educator in an Australian Preschool –
Not Only Pedagogical Reflections**

Streszczenie

Do Australii napływa coraz większa grupa imigrantów z całego świata, co sprawia, że kontynent ten staje się środowiskiem wielokulturowym, w którym różnorodność dostrzegamy na każdym kroku, również w placówkach edukacyjnych. Przybierają one postać miejsca, w którym spotykają się różne kultury, języki i tradycje, oraz wymagają od wszystkich członków społeczności niezwyklej wrażliwości i otwartości na różnorodność. Celem artykułu jest przybliżenie doświadczeń nauczyciela pracującego w międzynarodowej grupie przedszkolnej w Australii. Autorka opisuje refleksje dotyczące codziennej rzeczywistości w pracy, skupiając się na przedstawieniu zagadnień związanych z funkcjonowaniem nauczyciela i dziecka w tak zróżnicowanym kulturowo środowisku. Opisuje również ścieżkę, jaką trzeba przejść, by zostać nauczycielem w tutejszym przedszkolu, oraz wyjaśnia znaczenie wsparcia metodycznego,

jakie otrzymuje w zakresie pracy z tak zróżnicowaną kulturowo grupą. Artykuł zawiera refleksje nad trudnościami, jakie mogą pojawić się w codziennej praktyce, ale również nad możliwościami rozwoju, oferowanymi przez pracę w grupie międzykulturowej w Australii.

Słowa kluczowe: Australia, edukacja, nauczyciel, wielokulturowość, edukacja międzykulturowa

Abstract

An increasing number of immigrants from all over the world coming to Australia, makes the continent a multicultural environment where diversity can be seen everywhere, including educational institutions. The Australian pre-schools are becoming a place where different cultures, languages and traditions meet and require sensitivity and openness to diversity from all members of the community. The article aims to present the experience of a teacher working in a multicultural kindergarten in Australia. The author shares the reflections of the everyday reality at work, focusing on presenting issues related to the functioning of a teacher and a child in such a culturally diverse environment. It also describes the path one must follow to become a teacher in the local kindergarten. It explains the importance of the methodological support the teacher receives in working with such a culturally diverse group. The article contains thoughts on the difficulties that may arise in everyday practice, but also on the opportunities for development offered by working in a multicultural group in Australia.

Key words: Australia, education, teacher, multiculturalism, intercultural education

Przedwprowadzenie – osobista refleksja

Australia jest krajem niezwykle zróżnicowanym pod względem kulturowym. Codziennie spotykają się tu osoby z różnych zakątków świata, a nieodłączną częścią tych spotkań jest pytanie: „Skąd jesteś?”. Różnorodność staje się tu codziennością, co sprawia, że ludzie są niezwykle otwarci i ciekawi innych kultur, a realizowana

oddolnie polityka wielokulturowości zachęca do tego, aby do Australii imigrować.

Coraz więcej rodzin decyduje się na przeprowadzkę do Australii, co powoduje, że do tutejszych szkół i przedszkoli zaczyna uczęszczać coraz większa grupa dzieci cudzoziemców. Stawia to wiele wyzwań przed australijskim systemem edukacji, który staje się środowiskiem przeplatania się wielu kultur, nie tylko za sprawą dzieci, lecz także nauczycieli.

Miałam możliwość uczestnictwa w takim wielokulturowym projekcie, ponieważ podjęłam pracę nauczycielki w placówce wychowania przedszkolnego. Przedszkole zachowuje kameralny charakter i funkcjonują w nim jedynie dwie grupy: grupa dla dzieci w wieku 2–3 lata oraz grupa dla dzieci w wieku 3–6 lat. Łącznie w placówce zatrudnionych jest czworo nauczycieli, w tym tylko jeden z nich jest pochodzenia australijskiego. Pozostali to imigranci z Chin, Indii i Polski.

Bez wątpienia takie zróżnicowanie narodowościowe wśród kadry wzajemnie poszerza perspektywy oraz spojrzenie na edukację, jednak z drugiej strony często budzi wiele pytań i wątpliwości. Przede wszystkim wyzwaniem jest wypracowanie spójnego, zgodnego z naszymi przekonaniami ducha i klimatu przedszkola. Sposoby nauczania oraz podejście do edukacji i wychowania w niektórych obszarach silnie się różnią, zwłaszcza gdy porówna się pracę nauczycieli azjatyckich, europejskich czy australijskich. Wypracowanie spójnych zasad, akceptowanych przez wszystkich nauczycieli w placówce, było największym wyzwaniem, z którym zespół musiał się zmierzyć.

Duża różnorodność kulturowa jest również zauważalna w grupie, w której pracuję. Składa się ona z dwunastu uczniów w wieku 3–6 lat. Siedmioro dzieci to imigranci z takich krajów jak: Finlandia, Włochy, Republika Południowej Afryki, Indie, Peru, Chiny, Francja. Większość urodziła się w Australii i płynnie posługuje się językiem angielskim, jednak w trakcie trymestru do grupy dołączyło dwoje dzieci tuż po przeprowadzce z rodzimego kraju. W momencie rozpoczynania nauki dzieci te nie znały języka angielskiego i nigdy wcześniej nie uczęszczały do przedszkola. Komunikacja między nami była istotną barierą i nie była tak efektywna, jak z innymi uczniami w grupie. Wymagało to ode mnie wprowadzenia nowych metod dydaktycznych oraz dostosowania materiałów do potrzeb obcojęzycznych uczniów. Początkowo

komunikowaliśmy się poprzez gesty i obrazki pomocnicze. Wprowadzałam język angielski także poprzez piosenki i wierszyki, dzięki czemu zdolności językowe dzieci szybko się rozwijały. Nieocenionym wsparciem byli w tej sytuacji również rodzice, którzy z dziećmi ćwiczyli język angielski w domu. Mimo znaczącej poprawy kompetencji językowej dzieci wciąż miały trudności z funkcjonowaniem w grupie. Same nie inicjowały kontaktu z rówieśnikami i nie zawsze chciały brać udział w zabawach grupowych. Zazwyczaj mimo wielu zachęt ze strony nauczycieli były one tylko obserwatorami. Pracowałam z dziećmi indywidualnie nad rozwojem języka oraz wzmocnieniem poczucia własnej wartości i wiary we własne możliwości. Po jakimś czasie dzieci zaczęły włączać się w zabawy grupowe oraz dołączać do innych podczas zabawy dowolnej. Obecnie bardzo chętnie chodzą do przedszkola, mają w grupie przyjaciół oraz inicjują zabawę. Mimo tego czasem pojawiają się drobne konflikty wśród dzieci, wynikające z niezrozumienia języka.

Rozwijanie kompetencji społecznych często sprawia trudność również z innego powodu. W przeciwieństwie do wychowania przedszkolnego w Polsce w Australii dzieci zapisują się do przedszkola na określone dni w tygodniu. Zdarza się, że niektóre z nich uczęszczają do przedszkola tylko jeden dzień w tygodniu, co wpływa na dynamikę grupy. Każdego dnia grupa wygląda więc trochę inaczej. Niektóre dzieci spotykają się ze sobą codziennie, inne tylko raz lub dwa razy w ciągu tygodnia, co wpływa na relacje między nimi, a także rutynę dnia.

Mimo wielu trudności, jakie pojawiają się w tak zróżnicowanej grupie, rząd australijski wspiera nauczycieli na wielu polach, co znacznie ułatwia pracę. Można znaleźć wiele szkoleń online, ogólnodostępnych materiałów czy scenariuszy zajęć, specjalnie przygotowanych dla grup wielokulturowych. Muszę przyznać, że taka forma dokształcania była mi niezwykle pomocna i ułatwiła moje funkcjonowanie jako nauczycielki, która stoi przed wyzwaniem pracy w tak zróżnicowanym środowisku.

Oprócz dużego wsparcia, jakie nauczyciel może otrzymać, przedszkola australijskie zachwycają też wieloma innymi aspektami. Jednym z nich jest sposób zwracania się do dzieci. Odnosi się wrażenie, że jest on dużo cieplejszy niż obserwowany przeze mnie w przedszkolach w Polsce. Nauczyciele, szczególnie ci pochodzący z Australii,

traktują dzieci z ogromnym szacunkiem i budują z nimi bliskie relacje. Już na samym wejściu do placówki każdy jest ciepło witany, zapytywany o samopoczucie lub uściskany. Taka przyjacielskość wpływa na relacje rodzic-nauczyciel, które nie są tu tak oficjalne, jak w przedszkolach w Polsce. Być może wynika to z otwartości Australijczyków i sposobu ich bycia, co sprzyja szybkiemu przechodzeniu na relacje mniej oficjalne.

Muszę przyznać, że niezwykle zachwycił mnie również wygląd i wyposażenie tutejszej placówki przedszkolnej. Każde przedszkole ma piękny, oddzielony dla każdej grupy ogródek, w którym dzieci wspólnie się bawią, jedzą śniadanie czy lunch. Wszelkie pomoce dydaktyczne i zabawki są wykonane z najlepszej jakości materiałów i ujmują swoją estetyką. Z uwagi na panującą przez prawie cały rok słoneczną pogodę dzieci spędzają większość dnia na zewnątrz. Mają tu również swój mały, klasowy ogródek, w którym sadzą rośliny, podlewają je i pielęgnują. Mimo tego czymś, co wzbudziło moje zdziwienie, jest fakt, że dzieci nie wychodzą na żadne wycieczki oraz nie mogą opuszczać terenu przedszkola. Niemożliwe jest tu więc zorganizowanie spaceru czy wyjście na okoliczny plac zabaw.

Praca w tak zróżnicowanym środowisku jak australijskie przedszkole przynosi wiele wyzwań, zwłaszcza dla nauczyciela, który sam jest imigrantem. Jest to jednak doskonała okazja do poszerzania swojej wiedzy, obserwowania różnorodnych modeli i podejść do edukacji oraz wymiany doświadczeń z nauczycielami z całego świata. Australijskie przedszkola zachwycają swoją ciepłą atmosferą, propagowanym szacunkiem do natury i drugiego człowieka. Kładzie się tu duży nacisk na respektowanie różnorodności, integrację, a także nieustannie pobudza się ciekawość świata. W głównym miejscu każdej klasy, na ścianie, widnieje napis w różnych językach: „We are all different and that’s beautiful”.

Wprowadzenie

Wysoka jakość życia, stabilna gospodarka oraz prowadzona od ponad 40 lat polityka wielokulturowości sprawiają, że do Australii napływa coraz większa grupa imigrantów z całego świata. Według danych

z 2020 roku 29,8% mieszkańców urodziło się poza granicami kraju, a co drugi Australijczyk ma minimum jednego rodzica obcokrajowca (Australian Bureau of Statistics 2020). Sprawia to, że społeczeństwo jest niezwykle zróżnicowane, a elementy różnych kultur wplatają się w kulturę australijską, w każdy aspekt życia społecznego, w tym także w edukację.

Sprzyja temu aktywna polityka wielokulturowości, która zakłada, że kultura jest tworem dynamicznym, rozwijającym się dzięki czerpaniu z elementów innych narodowości, a „relacje między jej członkami wyznacza współistnienie różnych kultur, a nie adaptacja do kultury dominującej”. Granicą, którą wszystkie grupy muszą respektować, jest przestrzeganie prawa oraz wyznaczników liberalnej demokracji i tolerancji. Ponadto w powyższym ujęciu wielokulturowości Australia podziela wartości typowe dla kraju anglosaskiego i jej językiem urzędowym nadal jest język angielski, którego znajomość należy potwierdzić standaryzowanymi testami (Krakowiak 2012).

Choć wielokulturowość jest w Australii przestrzenią codzienności, to jednak uzyskanie statusu obywatelem Australii nie jest proste. Państwo prowadzi bowiem selektywną politykę imigracyjną oraz ściśle kontroluje napływ nowych mieszkańców. Obecnie istnieją trzy ścieżki, które umożliwiają zamieszkanie w Australii na stałe. Pierwsza umożliwia przyznanie obywatelstwa imigrantom z Nowej Zelandii, kolejna – osobom objętym pomocą Programu Humanitarnego, ostatnia zaś obejmuje członków rodzin, jednostki posiadające specjalne uprawnienia oraz migrantów wysoko wykształconych. Możliwość zamieszkania na stałe dla każdej z tych grup jest kontrolowana przez system punktowy i kwotowy (Janiszewska 2017).

Jak wynika ze statystyk państwowych, jedną z największych grup imigrantów stanowią osoby wysoko wykształcone. Już ponad połowa z nich (53,7%) posiada tytuł licencjata lub wyższy. Nic więc dziwnego, że osoby dobrze wykształcone zajmują wysokie i odpowiedzialne stanowiska oraz mają wpływ na wiele obszarów gospodarki (Australian Bureau of Statistics 2020).

Jednym z tych obszarów jest bez wątpienia edukacja. Imigranci pracują jako nauczyciele zarówno w liceach, jak i szkołach podstawowych czy przedszkolach. Odnosząc się do australijskiego rozumienia

wielokulturowości, wnoszą oni do placówek elementy swojej kultury, tym samym podejście do edukacji oraz metody i formy pracy waloryzowane są przez wiedzę, kompetencję i doświadczenie nauczycieli migrantów. Nauczyciele ci w swej pracy spotykają dzieci pochodzące z różnych zakątków świata, często z takich, które są znacząco inne od ich rodzimych. Wszystkie te elementy, współtworząc przestrzeń edukacji, decydują o specyfice australijskiego systemu edukacji, gdyż łączą się tu kulturowo-społeczne doświadczenia nauczycieli z kulturowo-społecznymi doświadczeniami uczniów.

Stąd też moje zawodowe doświadczenia skłaniają mnie do postawienia pytania o to, czym jest przedszkolna edukacja australijska. Artykuł składa się z czterech części. W pierwszej podejmuję problem podstawy programowej i próbuję zobaczyć ją w optyce wielokulturowości grupy dzieci. W drugiej zastanawiam się nad nauczycielem, a w trzeciej nad uczniem w sytuacji wielokulturowości. W ostatniej części – podsumowujęj – podejmuję próbę odpowiedzi na pytanie problemowe.

Założenia podstawy programowej wychowania przedszkolnego a wielokulturowość grupy

Przygotowując się do odpowiedzi na pytanie, czym jest edukacja australijska, nie mogę pominąć różnorodności, która jest podstawowym wymiarem tego społeczeństwa, i tego, w jaki sposób system szkolnictwa reaguje na wyzwania związane z wielokulturowością. Pragnę jednak nadmienić, że australijskiej wielokulturowości nie budują wyłącznie imigranci, ale równie cennym obszarem są też pierwotne ludy zamieszkujące ten kontynent, czyli Aborygeni i Torresi. To zróżnicowanie kulturowe społeczeństwa australijskiego powoduje, że szkoła w Australii także jest wielokulturowa.

Założenia wielokulturowej szkoły zaczęły się kształtować w 1979 roku za sprawą powołanej wówczas Komisji Edukacji Wielokulturowej i utworzenia nowego programu nauczania. Program ten dzielił edukację na dwa główne obszary. Pierwszy z nich odnosił się do nauczania języka angielskiego jako języka społecznego, drugi – uwrażliwiał kulturowo. Oba obszary edukacyjne mają wspierać rozwój społeczny dziecka,

zapobiegać nieporozumieniom kulturowym, rozwijać spójność społeczną, budować poczucie wspólnoty i tolerancji (Liddicoat 2009, s. 2).

Przykładem może być stan Queensland. Choć podstawa programowa zmieniała się w czasie, to jej podstawowe jądro jest stałe. W styczniu 2025 roku zacznie obowiązywać kolejna podstawa programowa wychowania przedszkolnego, która rozwija wybrane aspekty związane z edukacją multikulturową oraz różnorodnością grupy. Podstawa programowa składa się z pięciu głównych elementów, którymi są: zasady, praktyki, ciągłość uczenia się i rozwoju, wspieranie ciągłości uczenia się, obszary uczenia się i rozwoju (Queensland kindergarten learning guideline 2024).

Edukacja kulturowa została szczególnie uwzględniona w dziale „zasady”. Jest konstruowana przez osiem podstawowych wartości, którymi powinni kierować się nauczyciele i które powinny być rozwijane w świadomości wychowanków. Jedną z podstawowych wartości jest „równość i szacunek dla różnorodności” – aksjomat ten jest realizowany jako cel wychowania. W jego ramach nauczyciel powinien stosować praktyki włączające, które uwzględniają różnorodne społeczne możliwości i kulturowo-językowe uwarunkowania funkcjonowania dzieci w środowisku społecznym. Nauczyciel powinien organizować kulturowo bezpieczną przestrzeń przekazu wiedzy, stosować metody dydaktyczne, które uwzględniają rozwojowe możliwości dzieci i ich społeczno-kulturowe zainteresowania. Innym ważkim aksjomatem podstawy programowej jest konieczność politycznego uznania ludów aborygeńskich i ludów zamieszkujących wyspy Torres. Polityka nakłada na edukację obowiązek nauczania o pierwszych ludach zamieszkujących Australię, w tym przekazu wiedzy o ich kulturze i pochodzeniu. Ponadto podstawa zobowiązuje do wychowania w szacunku i tolerancji do różnorodności, zaznaczając, że australijskie społeczeństwo jest zróżnicowane i wszyscy są ważną jego częścią.

Podstawa programowa uwzględnia zasadę różnorodności w obszarach „praktyk wychowawczych” i „edukacyjnych praktyk włączających”. Zakłada się, że to nauczyciel tworzy przestrzeń, w której powinny być zaspokojone potrzeby psychospołeczne oraz edukacyjne każdego ucznia i w której wspiera się dzieci w procesie rozwijania własnego poczucia tożsamości, społeczno-kulturowej przynależności

i społeczno-kulturowych więzi. To w tym obszarze nauczyciel powinien tworzyć warunki do tego, aby dziecko mogło prezentować się poprzez swoją kulturę i tradycję.

Podstawa programowa kładzie duży nacisk na pracę w obszarze „tożsamości” w powiązaniu z „obszarami uczenia się i rozwoju”. Dokument zakłada, że pojęcie tożsamości jednostkowej nie jest statyczne, co oznacza, że tożsamość zmienia się w czasie, gdyż jej kształt jest determinowany wpływami kultury oraz osobistymi doświadczeniami człowieka i jego relacjami z innymi. Autorzy podstawy podkreślają, że dzieci budują silne poczucie tożsamości poprzez powiązania z rodziną, najbliższym środowiskiem społecznym, krajem zamieszkania i jednocześnie krajem pochodzenia. Istotne więc staje się to, aby edukacja dziecka uwzględniała wiedzę o własnej kulturze i własnym pochodzeniu. Zadaniem nauczyciela jest zatem rozwijanie tej wiedzy u dzieci, a jednocześnie ukazywanie im różnorodności kulturowej kraju pobytu. Chodzi tu o zbudowanie w świadomości dziecka poczucia przynależności do obu obszarów kulturowych jako ważkich części świata dziecka. Ten wymiar edukacyjny jest rozwijany w podstawie programowej jako „połączenia”, czy też „więzi” dziecka ze światem społeczno-kulturowym. Chodzi o wytwarzanie poczucia łączności dziecka ze światem zewnętrznym, co może tworzyć się wyłącznie na fundamencie wartości, tradycji i praktyk kulturowych stosowanych w rodzinach dzieci, w przedszkolach i społecznościach lokalnych, a także w szerszym świecie. Podstawa zakłada, że dzieci „połączone są” ze światem, który staje się „własnym światem” poprzez relacje pełne szacunku dla różnorodności i poprzez rozwijanie umiejętności skutecznej komunikacji oraz współpracy ze środowiskiem zróżnicowanym kulturowo. Podkreśla się też ważność dostarczania i rozwijania wiedzy na temat ludności Aborygenów i mieszkańców Cieśniny Torresa, a także uświadamia się znaczenie pierwszych ludów dla kultury i społeczeństwa australijskiego. Uwzględnia się również konieczność dostarczania wiedzy o innych kulturach, szczególnie kulturach krajów, z których pochodzą dzieci w grupie. Nauczyciel powinien zachęcać dzieci do prezentowania swoich tradycji i sztuki; powinien uwrażliwiać wychowanków na obecność różnic i podobieństw pomiędzy nimi i tworzyć przestrzeń „łamania” stereotypów.

Podsumowując wątek, pragnę podkreślić, że w najnowszej podstawie programowej wychowania przedszkolnego w Queensland można rozpoznać wiele wychowawczych wskazań związanych z różnorodnością kulturową grupy przedszkolnej. Autorzy podstawy akcentują z jednej strony wagę rozwijania tolerancji i szacunku dla innych narodowości, z drugiej – widzą ważność budowania własnej tożsamości. Fundamentem tej podstawy jest zdolność dziecka (i nauczyciela) do dostrzegania zalet płynących z tego, że ludzie się różnią. Ponadto podstawa programowa kładzie nacisk na nauczanie nie tylko o kulturach dalekich od australijskiej, ale również o kulturach pierwszych i rodzimych dla tego kontynentu. Edukacja promowana w omawianej podstawie programowej koncentruje się na szukaniu różnic i podobieństw między ludźmi jako zasadzie wytwarzania jednego społeczeństwa.

Nauczyciel w przedszkolu australijskim

Obserwując przedszkola w Australii, można dostrzec różnorodny poziom wykształcenia nauczycieli. Istnieje bowiem kilka dróg uzyskania kwalifikacji potrzebnych do pracy na tym stanowisku, a liczebność kadry posiadającej wyższe kompetencje zależy ściśle od liczby dzieci uczęszczających do placówki. Według danych The National Quality Framework w placówkach wychowania przedszkolnego minimum 50% nauczycieli musi posiadać kwalifikacje na poziomie dyplomu (licencjatu) lub wyższe. Wszyscy pozostali zobowiązani są do uzyskania tzw. certyfikatu III, który jest podstawowym dokumentem uprawniającym do pracy (The Australian Children's Education... 2024). Uzyskanie certyfikatu jest możliwe online i zajmuje średnio 9–12 miesięcy w zależności od tempa ukończenia kolejnych etapów. Możliwy jest także tryb stacjonarny: zajęcia są wówczas prowadzone jeden dzień w tygodniu przez 9 miesięcy. Ponadto każdy kurs obowiązuje do odbycia minimum 120 godzin praktyk w przedszkolu. Uzyskanie certyfikatu III jest niezbędne do ubiegania się o przyjęcie na kurs na poziomie dyplomu. Trwa on średnio 10 miesięcy (przy spotkaniach 2 razy w tygodniu) i wymaga pozytywnego ukończenia i jednocześnie odbycia 280 godzin praktyk wychowawczych.

Przyglądając się wymogom programowym obu stopni kwalifikacji, można dostrzec tylko dwa przedmioty poruszające problematykę grupy zróżnicowanej kulturowo. Są to „wspieranie różnorodności” i „wprowadzanie do strategii włączania wszystkich dzieci”. Liczba godzin przypadająca na te przedmioty jest jednak znikoma, jeśli weźmiemy pod uwagę to, że na zrealizowanie 15 działów przypada około 10 miesięcy nauki. W programie kształcenia nie pojawia się wprost wyartykułowana nazwa „edukacja międzykulturowa” i „metodyka pracy” w grupie zróżnicowanej kulturowo, co jest istotne szczególnie dla pracy wychowawczej w wielokulturowym środowisku. Jej istotę podkreślają jednak obecne od 2009 roku profesjonalne standardy nauczania, które wymagają od nauczycieli posiadania wiedzy zawodowej, niezbędnej do nauczania dzieci o zróżnicowanym tle kulturowym i językowym (Australian Professional... 2022, s. 13). Pomimo obowiązującego standardu zaledwie połowa nauczycieli (49,4%) deklaruje znajomość wiedzy z tego obszaru praktyki wychowawczej. Zdaniem Premier i Miller należy zwrócić większą uwagę na specjalistyczne treści w tego typu szkoleniu nauczycielskim. Autorki podkreślają, że edukacja wielokulturowa to szeroka dziedzina wiedzy i praktyki, która obejmuje konieczność wyposażenia wszystkich uczniów w wiedzę i umiejętności niezbędne do poruszania się w międzykulturowym środowisku. Biorąc pod uwagę nacisk australijskiego programu nauczania na zrozumienie międzykulturowe, ośrodki przygotowujące nauczycieli do zawodu powinny bardziej przyjrzeć się temu tematowi, zwłaszcza że ponad połowa z nich nie miała żadnego przygotowania do pracy w tak zróżnicowanej grupie (Premier, Miller 2010).

Brak przygotowania nauczyciela do pracy w grupie zróżnicowanej kulturowo może generować trudności w praktyce edukacyjnej, ponieważ spotkanie z dziećmi z różnych kultur jest w środowisku australijskim nieuniknione. Ponadto w literaturze przedmiotu podkreśla się, że tylko nieliczne programy kształcenia nauczycieli skupiają się na doświadczeniach nauczycieli pracujących z dziećmi młodszymi (Recchia, Shin 2010). Według Josepha Agbenyegi tak nieprzygotowani nauczyciele nie wiedzą, czego spodziewać się w placówce przedszkolnej i jak radzić sobie w zmieniającym się, dynamicznym otoczeniu. Autor, analizując treści kształcenia swoich studiów na australijskim uniwersytecie,

zauważył, że potrzebne są dalsze prace nad programem kształcenia, aby wesprzeć nauczycieli wychowania przedszkolnego w pozyskaniu i wykorzystaniu teorii, która pomogą rozwinąć ich praktykę (Agbenyega 2012, s. 142).

Problematykę tę porusza Anna Christina Abdullah, zauważając, że edukacja oraz odpowiednie przygotowanie nauczycieli do pracy w wielokulturowej grupie są obecnie wyzwaniem. Treści kształcenia powinny bowiem odzwierciedlać różne przekonania na temat kulturowości dzieciństwa i tego, że dzieciństwo jest zależne od kultury, w której jest konstruowane. W tym kontekście istotne jest zwrócenie uwagi nauczycieli na konieczność zrozumienia tego, jak rozwija się język. Nauczyciele powinni posiadać wiedzę metodyczną i praktyczną w zakresie nauczania drugiego języka (Abdullah 2009, s. 169). Nauczanie drugiego języka jest wyzwaniem i swoistą trudnością edukacyjną w kraju tak zróżnicowanym jak Australia. Dodatkowym problemem jest to, że zwykle nauczyciel nie zna języka macierzystego czy ojczystego dziecka, co stanowi duże utrudnienie w nauce języka angielskiego (państwowego).

Kolejnym wyzwaniem, do którego odnosi się Abdullah, jest współpraca z rodzicami. Zwraca ona uwagę, że zaangażowanie rodziców dziecka i ich wkład w edukację są bardzo istotne dla efektywnego kształcenia. Zadaniem specjalistów jest zatem konstruowanie dobrej komunikacji z nimi w celu poszerzenia wiedzy nauczyciela na temat ich kultury i zwyczajów. Chociaż – jak podkreśla autorka – nie zawsze jest to możliwe, ponieważ nie wszyscy są otwarci na taki rodzaj współpracy, co utrudnia zrozumienie uwarunkowań kulturowego rozwoju dziecka (Abdullah 2009, s. 167).

Jeszcze innym aspektem edukacji w warunkach wielokulturowego społeczeństwa jest korelacja pomiędzy wiedzą domu i wiedzą szkoły w zakresie przekazu treści wielokulturowych. W tym kontekście ważne jest, aby rodzice wspierali etos wielokulturowości i nie zaprzeczali temu, czego dziecko uczy się w przedszkolu (Milner 1983).

W problematyce pracy w grupie wielokulturowej trzeba uznać fakt, że kultury na siebie oddziałują, czyli „moja kultura” oddziałuje na „inne kultury” i odwrotnie. Przyjmuje się zatem, że wszystkie kultury są równe i żadna z nich nie jest lepsza, mimo że środowisko, w którym człowiek się wychowuje, może w nim zaszczyć wiele stereotypów

i przekonań na temat innych kulturowo. Nauczyciel przed podjęciem pracy w środowisku wielokulturowym musi zatem rozpoznać własne stereotypy i je „przepracować”. W tym też kontekście Abdullah zwraca szczególną uwagę na sprawę religii. Zrozumiałe jest, że osoby wyznające daną religię uważają ją za „jedyną” i „prawdziwą”, tym samym lepszą od innych religii. Jeśli nauczyciel kieruje się ową przesłanką, to rodzi się pytanie o jego szczerłość w procesach edukacyjnych projektowanych i realizowanych w środowisku kulturowo zróżnicowanym (Abdullah 2009, s. 170).

W Australii aktywnie promuje się edukację międzykulturową i wspiera się w tym zakresie nauczycieli. Zadania z tego obszaru realizuje ministerstwo edukacji i kilka organizacji oświatowych. Jedną z najpopularniejszych jest Making Multicultural Australia, która udostępnia gotowe scenariusze zajęć dla poszczególnych grup wiekowych, dotyczące m.in. takich tematów jak: „Are we all the same?”, „Australian identity: who is an Australian?”, „My language”. Na stronach internetowych tej organizacji dostępne są programy, które pozwalają poszerzyć wiedzę na temat historii wielokulturowości w Australii; dostępna jest tu też biblioteka (online) oraz kurs e-learningowy (Lesson Ideas for Teachers 2004). Ciekawe pomoce dydaktyczne nauczyciel może znaleźć również na stronie ministerstwa edukacji stanu Victoria. Scenariusze zajęć odnoszą się ściśle do podstawy programowej obowiązującej w tym obszarze administracyjnym i poruszają m.in. problematykę „global classroom” (skupiającą się na nauce słów w obcych językach, poznawaniu potraw z innych krajów i dostrzeganiu różnorodności) czy „my family and culture” (odnoszącą się do tradycji i zwyczajów, które kultywujemy w swoich rodzinach). Dzięki temu dzieci mają okazję do odkrywania sposobu celebracji świąt i innych ważnych wydarzeń w domach ich rówieśników z innych kultur (Global Learning and Engagement Intercultural Capability units 2024).

Wiele pomocy dydaktycznych, które dostępne są w zasobach australijskich stron edukacyjnych, skonstruowanych jest specjalnie na tzw. *harmony week*. Jest to święto, które przypomina Australijczykom o szacunku dla różnorodności i jednoczy wszystkie obecne tu kultury. W szkołach celebryje się je poprzez ubranie się na kolor pomarańczowy, a realizowane zajęcia poruszają tematykę stereotypów oraz poszerzają

wiedzę o innych kulturach. Scenariusze lekcji, jakie proponuje ministerstwo edukacji na ten czas, to m.in.: „Musical moods” (mają na celu poszerzenie wiedzy o różnorodności poprzez pracę z tradycyjną muzyką innych grup etnicznych) czy „Games around the world” (dzieci poznają dawne i obecne zabawy charakterystyczne dla danych części świata) albo „Our diverse classroom” (mają na celu budowanie w uczniach poczucia przynależności oraz wrażliwości kulturowej na podstawie poznawania historii swoich rówieśników z klasy) (Harmony Week 2024).

Moje doświadczenia – a składają się na nie (1) doświadczenia pracy nauczycielki edukacji przedszkolnej i (2) doświadczenia imigrantki – uczą mnie, że w australijskim przedszkolu największym wyzwaniem, przed którym staje nauczyciel, to kulturowa różnorodność grupy i otoczenie, w jakim funkcjonuje. Odmienne podejście do edukacji współpracowników, dostosowanie programu nauczania do potrzeb każdego dziecka i całej grupy czy też miejsce mojej własnej kultury w nauczaniu mogą sprawiać wiele trudności. To wyzwanie, które może stać się szansą wypracowania nowych rozwiązań oraz poszerzenia własnego spojrzenia na wychowanie i edukację.

Dziecko w grupie międzykulturowej

Przyglądając się funkcjonowaniu przedszkoli australijskich, nie można pominąć – choćby – refleksji na temat tego, jak w tak zróżnicowanym środowisku odnajduje się dziecko. Przedszkole często jest pierwszą placówką, do jakiej trafia zaraz po przeprowadzce ze swojego kraju lub w której spotyka się z tak dużą grupą rówieśników. Niewątpliwie nauka w takiej grupie może przynosić dziecku wiele korzyści, ale również, jak każde nowe środowisko, szczególnie tak nowe dla dziecka, może przed nim stawiać wielkie wyzwania.

Okres przedszkolny to czas, w którym następuje intensywny rozwój społeczny i emocjonalny, a także moment, w którym dziecko zaczyna dostrzegać odmienność kulturową i etniczną. Według badaczy właśnie dlatego jest to najlepszy czas na przybliżanie wiedzy o różnorodności, która staje się później fundamentem istotnym poznawczo do

współdziałania z innymi (Młynarczuk-Sokołowska, Szostak-Król 2012, s. 133). Grupa międzykulturowa może więc w tym przypadku być szansą na obcowanie z rówieśnikami pochodzącymi z różnych środowisk społeczno-kulturowych, co tym samym stwarza okazję do nauki funkcjonowania w kulturowo zróżnicowanej grupie, współpracy i odnajdywania się w nowym środowisku. Zdaniem Anny Twardzik dziecko może również nauczyć się szacunku dla zróżnicowania kulturowego oraz nabyć wiedzę o innych kulturach, tak by w przyszłości móc współistnieć i przezwyciężać stereotypy (Twardzik 2018, s. 220).

Zdaniem Gii Nikawanti prawidłowo prowadzona edukacja międzykulturowa uczy dzieci praw demokratycznych i kształtuje podstawowe zasady moralne, które są niezbędne w rozwoju postaw tolerancji i respektowaniu praw innych. Taka edukacja stwarza również okazję do integracji członków różnych kultur i akceptowania różnic w społeczeństwie (Nikawanti 2016, s. 231). Do podobnych wniosków doszły Mauliada Kusumawati i Nor Izzatil Hasanah, które zauważają, że wcześniej rozpoczęta edukacja międzykulturowa wyposaża dzieci w umiejętność okazywania szacunku, doceniania oraz akceptacji różnic panujących w społeczeństwie, a także zapobiega zjawisku dyskryminacji. Ponadto pomaga dostrzec różnorodność obecną w kraju i tworzyć zintegrowane środowisko, w którym każda kultura jest jego częścią (Kusumawati, Hasanah 2024, s. 35). Edukacja taka skupia się zarówno na wymiarach poznawczych, jak i afektywnych wiedzy dostarczanej dziecku, dzięki czemu uczy się ono rozpoznawać swoje emocje i panować nad nimi w otoczeniu wielokulturowym. Największymi zaletami tej wiedzy jest umiejętność akceptowania odmienności i otwieranie się na uniwersalne wartości, które nie są powiązane z konkretną wiarą lub kulturą (Yapandi 2018). Celem edukacji międzykulturowej jest również rozwijanie wrażliwości na kulturową odmienność, co przyczynia się do powstawania wielokulturowej tożsamości. Poznawanie innych kultur odgrywa istotną rolę w odkrywaniu niepowtarzalności swojego Ja, własnego dziedzictwa, a także sprzyja funkcjonowaniu w relacji z innymi kulturowo (Młynarczuk-Sokołowska 2016, s. 31).

Funkcjonowanie w środowisku zróżnicowanym kulturowo może przynosić wiele korzyści w rozwoju dziecka i kształtowaniu jego wrażliwości. Jednak – zdaniem Anny Twardzik – niewielu nauczycieli zdaje

sobie sprawę z tego, że może powodować również trudności i nieporozumienia. W skrajnych przypadkach dochodzi do agresji, przemocy emocjonalnej lub fizycznej wobec rówieśników z innych kultur (Twardzik 2018, s. 220).

Warto też dodać, że u dzieci w wieku przedszkolnym zaczyna pojawiać się potrzeba afiliacji i uznania ze strony otoczenia. Rozpoczęcie nauki w kulturowo zróżnicowanej grupie może stawiać wiele wyzwań, zwłaszcza jeśli dziecko pochodzi z mniejszości etnicznej i jego tradycja lub język znacząco różnią się od dominujących w danym kraju. Dzieci w tym etapie rozwojowym dostrzegają odmienności pomiędzy sobą a innymi. W takiej sytuacji dziecko bez odpowiedniego wsparcia ze strony nauczyciela może mieć trudnościami w odnalezieniu się w grupie i budowaniu swojej pewności siebie. Warto też podkreślić, że już sam start do edukacji w środowisku wielokulturowym może powodować u dziecka trudności adaptacyjne. Przykładowo Darcey Dachyshyn i Anna Kirova obserwowały funkcjonowanie dzieci uchodźców w kanadyjskim przedszkolu. W pierwszych dniach nauczycieli zaniepokoiła szczególna nieśmiałość uczniów, co skłoniło ich do tezy, że integracja z innymi może sprawiać im wyjątkową trudność (Dachyshyn, Kirova 2011).

„Odnalezienie się” dziecka w grupie wielokulturowej może wiązać się z początkowymi trudnościami, wynikającymi z odmienności norm społecznych czy też języka szkoły i domu. Jednakże odpowiednie wsparcie nauczyciela, nie tylko w okresie początkowej adaptacji, lecz także całej edukacji, przynosi wiele korzyści w rozwoju dziecka i staje się szansą poznawania i respektowania innych kultur, rozwijania wrażliwości oraz umiejętności społecznych niezbędnych w dorosłym życiu. Warto zauważyć, że niezwykle istotną rolę w budowaniu tych cech u dzieci odgrywają ważni dla nich dorośli. To od nich przejmują one sposób patrzenia na świat i podstawowe wartości. Akceptacja odmienności, tolerancja i wrażliwość kulturowa często są wynikiem edukacji szkolnej oraz wychowania w domu (Młynarczuk-Sokołowska 2016).

Wnioski

Praca w przedszkolu australijskim jest doświadczeniem, które może łączyć w sobie liczne wyzwania, ale również możliwości rozwoju. Wielokulturowe środowisko wymaga od nauczyciela takich cech jak empatia, kreatywność czy elastyczność. Dla wielu z nich, szczególnie dla imigrantów, adaptacja do nowego kontekstu edukacyjnego jest skomplikowana, ale jednocześnie niezwykle satysfakcjonująca.

Jednym z kluczowych elementów, który może ułatwić odnalezienie się nauczyciela w tutejszym systemie edukacji, jest wsparcie oferowane przez rząd Australii. Władze dostrzegają znaczenie różnorodności kulturowej na wszystkich poziomach szkolnictwa i proponują liczne bezpłatne szkolenia oraz materiały, które pomagają nauczycielom poszerzać wiedzę na temat pracy w środowisku zróżnicowanym kulturowo. Oprócz tego adaptację w pracy ułatwia tutaj przyjazna polityka wielokulturowości oraz poszanowanie dla różnorodności, jakie można dostrzec w australijskim społeczeństwie. Atmosfera otwartości ułatwia nauczycielom odnalezienie się w nowym środowisku, co przekłada się na efektywność ich pracy i na jakość edukacji, jaką „tworzą” dla dzieci.

Zróżnicowanie kulturowe społeczeństwa australijskiego to także zróżnicowanie kulturowe grup uczniowskich wszystkich szczebli edukacyjnych. To wyzwanie, na które odpowiada tutejsza podstawa programowa wychowania – w tym przypadku – przedszkolnego. Odzwierciedla ona wartości związane z tolerancją i poszanowaniem innych kultur, które są istotne dla australijskiej społeczności. Programy edukacyjne projektowane są w taki sposób, aby rozwijać w dzieciach umiejętności społeczne i emocjonalne, a także aby uczyć je otwartości na różnorodność. Nauczyciele są zachęceni do wprowadzania do zajęć elementów sprzyjających integracji kulturowej i poszerzenia wiedzy na temat tradycji z różnych krajów.

Warto dostrzec, że w australijskich przedszkolach grupą zróżnicowaną są nie tylko dzieci, lecz także nauczyciele w danej placówce. Choć może się to wiązać z licznymi trudnościami, wynikającymi między innymi z odmiennego podejścia do edukacji, to stwarza również okazję do czerpania wiedzy z innych kultur, skłania do refleksji nad

własną praktyką i pomaga poszerzyć ją o nowe spojrzenie i metody. Praca w takim środowisku rozwija też umiejętności interpersonalne nauczycieli, którzy w zmieniających się warunkach muszą wykazywać się dużą elastycznością i kreatywnością.

Ze względu na obecność dzieci z różnych kultur, często mówiących w innych językach, niezwykle istotne jest dostosowanie programu nauczania do potrzeb każdego ucznia. Nauczyciele muszą wykazywać się gotowością „na pracę” nowymi metodami, aby zapewnić wszystkim dzieciom odpowiednie wsparcie emocjonalne i poznawcze. Rozwój wiedzy na temat różnorodności oraz kształtowanie wrażliwości kulturowej są niezbędne, aby skutecznie wspierać dzieci w rozwijaniu własnej tożsamości.

Praca w wielokulturowym przedszkolu w Australii może być satysfakcjonującym doświadczeniem, które zapewnia zarówno nauczycielom, jak i dzieciom wzajemne uczenie się i odkrywanie różnych kultur. Wspieranie w budowaniu tożsamości i zrozumieniu różnic kulturowych nie tylko wzbogaca proces edukacyjny, lecz także staje się okazją do tworzenia społeczeństwa, w którym podstawowymi wartościami są tolerancja i szacunek.

Bibliografia:

- Abdullah, A. C. „Multicultural Education in Early Childhood: Issues and Challenges”. *Journal of International Cooperation in Education* 12(1) (2009): 159–175.
- Agbenyega, J. 2012. „How We View Our Theoretical Competency: Early Childhood Pre-service Teachers’ Self-evaluation of a Professional Placement Experience”. *Australasian Journal of Early Childhood* 37(2): 141–147. <https://doi.org/10.1177/183693911203700219>.
- Australian Bureau of Statistic. 2020. <https://www.abs.gov.au/statistics/people/population/migration-australia/latest-release#:~:text=For%20the%20year%20ending%2030%20June%202020%3A%201,a%20decrease%20of%208.7%25%20from%20the%20previous%20year> (dostęp: 20.10.2024).

- The Australian Children's Education & Care Quality Authority (ACECQA). <https://www.cecqa.gov.au/qualifications/requirements/children-preschool-age-or-under> (dostęp: 20.10.2024).
- Australian Professional Standards for Teachers*. Melbourne: Australian Institute for Teaching and School Leadership, 2022. <https://www.aitsl.edu.au/docs/default-source/national-policy-framework/australian-professional-standards-for-teachers.pdf> (dostęp: 15.10.2024).
- Dachyshyn, D., Kirova, A. 2011. „Classroom Challenges in Developing an Intercultural Early Learning Program for Refugee Children”. *Alberta Journal of Educational Research* 57(2): 220–233. <https://doi.org/10.11575/ajer.v57i2.55478>.
- Global Learning and Engagement Intercultural Capability units. Supporting Victorian teachers. <https://arc.educationapps.vic.gov.au/learning/resource/M5NQPN?fuse=1> (dostęp: 10.11.2024).
- Harmony Week. Australian Government. Department of Affairs. <https://www.harmony.gov.au/get-involved/schools/lesson-plans> (dostęp: 10.11.2024).
- Janiszewska, A. 2017. „Polityka migracyjna Australii”. *Nauki Ekonomiczne w XXI wieku – Wyzwania, Dylematy, Perspektywy* 498: 112–121. <https://doi.org/10.15611/pn.2017.498.10>.
- Krakowiak, M. „Droga do wielokulturowości – polityka migracyjna Australii”. *Biuletyn Migracyjny* 33 (2012): 5–8.
- Kusumawati, M., Hasanah, N. I. 2024. „Cultivating Moral Values and Diversity for Early Childhood: A Contextual Approach of Multicultural Education”. *Mu'adalah: Jurnal Studi Gender dan Anak* 12(1): 27–38. <https://doi.org/10.18592/muadalah.v12i1.12356>.
- Lesson Ideas for Teachers*. Making Multicultural Australia. <https://www.multiculturalaustralia.edu.au/lessons/index.php> (dostęp: 10.11.2024).
- Liddicoat, A. J. 2009. „Evolving Ideologies of the Intercultural in Australian Multicultural and Language Education Policy”. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 30(9): 189–203. <https://doi.org/10.1080/01434630802369429>.
- Milner, D. *Children & Race*. Beverly Hills-London-New Delhi: Sage Publications, 1983.
- Młynarczuk-Sokołowska, A. *Teoria i praktyka międzykulturowej edukacji nieformalnej w kontekście działań adresowanych do dzieci*. Białystok: Fundacja Uniwersytetu w Białymstoku, 2016.

- Młynarczuk-Sokołowska, A., Szostak-Król, K. 2012. „Bajki międzykulturowe – w poszukiwaniu rozwiązań metodycznych w obszarze edukacji międzykulturowej dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym”. *Edukacja Międzykulturowa* 1: 131–143. <https://doi.org/10.15804/em.2012.07>.
- Nikawanti, G. 2017. „Multicultural Education for Early Childhood”. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research (ASSEHR)* 58: 228–232. <https://doi.org/10.2991/icece-16.2017.40>.
- Premier, J. A., Miller, J. „Preparing Pre-service Teachers for Multicultural Classrooms”. *Australian Journal of Teacher Education* 35(2) (2010): 35–48.
- Queensland kindergarten learning guideline. Nurturing confident and creative lifelong learners. 2024. https://www.qcaa.qld.edu.au/downloads/kindergarten/qklg_2024.pdf (dostęp: 15.11.2024).
- Recchia, S. L., Shin, M. 2010. “<<Baby teachers>>: How pre-service early childhood students transform their conceptions of teaching and learning through an infant practicum”. *Early Years* 30(2): 135-145. <https://doi.org/10.1080/09575141003648357>
- Twardzik, A. 2017. „Edukacja międzykulturowa w przedszkolu – raport z badań nauczycieli”. *Kultura i Edukacja* 3(121): 218–230. <https://doi.org/10.15804/kie.2018.03.14>.
- Yapandi, Y. 2018. „The Socialization of Multicultural Values in Early Childhood for Kindergarten (TK) and Raudatul Atfal (RA) Teachers in Pontianak”. *Jurnal Pengabdian Kepada Masyarakat UNTAN* 1(3): 71–84. <https://doi.org/10.26418/jpkm.v1i3.49>.